

Professionaliseren van instituuetsopleiders als 'bruggenbouwers'

Utrecht
19 maart 2024

Gerbert Sipman
g.sipman@hsmarnix.nl

&

Miranda Timmermans
m.timmermans@hsmarnix.nl

Partners
in opleiding en ontwikkeling

marnix academie

LECTORAAT

SO&P

SAMEN OPLEIDEN
& PROFESSIONALISEREN

Context

Theorie

Onderzoek

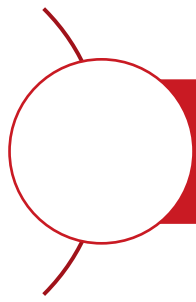
Voorlopige resultaten

Aan de slag

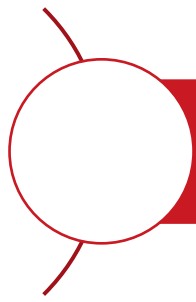

Afronding

Introductie

Context

Partners in Opleiding en Ontwikkeling (POO)

- 20 jaar, 100%, 350 scholen, 350 schoolopleiders, 65 instituutopleiders
- Nieuw curriculum (2021) gericht op integratie van theorie en praktijk en het versterken van het verbinden van het leren in twee contexten
- Recente implementatie (2021) van de rol van instituutopleiders naar aanleiding van zorgen en behoeften vanuit zowel het instituut als het werkveld
- In de 'driehoek' onduidelijkheid over de rol van instituutopleiders

→ behoefte aan professionalisering

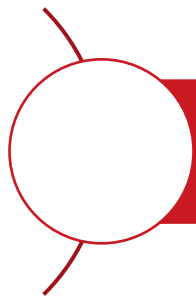
Profiel/taak instituutsopleider

- Heeft contact met schoolopleider/school:
  - is aanspreekpunt voor schoolopleider
  - is sparringpartner voor schoolopleiders over ontwikkelingen op Marnix
  - bezoekt elke school tweemaal per jaar
  - over bewaken verbinding theorie-praktijk
  - over de studenten (plaatsing, ontwikkeling)
  - over ontwikkeling van het partnerschap
- Heeft contact met relatiebeheerder:
  - overleg 4x per jaar
  - overleg stageplaatsing ouderejaars
- Heeft contact met studenten:
  - aanspreekpunt
  - observatie (indien nodig)
  - kennismakingsbijeenkomst eerstejaars
  - gesprek bij twijfel
  - contact studiecoach (indien nodig)
  - plaatsing ouderejaars

Eén leerruimte...

De instituutsopleider als bruggenbouwer

Theorie (1)

- School- en instituutsopleiders zijn essentieel voor het ondersteunen van de integratie van theorie en praktijk (Virtanen et al., 2014), bij voorkeur vanuit de ‘driehoek’ student-opleiding-werkveld (Henderson et al., 2015).
- Het is niet eenvoudig om het leren in de contexten van het instituut en het werkveld met elkaar te verbinden; ondersteuning van de school- en instituutsopleiders vanuit de organisatie is voorwaardelijk (Nieuwenhuis et al., 2017).
- “Boundary crossing” betreft interacties over de grenzen van samenwerkende organisaties heen (bv. taal, doelen, cultuur en/of structuren); dit zijn uitdagende processen met hoog leerpotentieel (Bakker & Akkerman, 2016).

Theorie (2)

- Door een veranderende context hebben lerarenopleiders nieuwe professionele leer- en ontwikkelingsbehoeften (White et al., 2020).
- Het is onduidelijk welke competenties van lerarenopleiders effectief bijdragen aan de ontwikkeling van studenten (Kleine Deters et al., 2022).
- Onderzoek naar professioneel leren van lerarenopleiders is gefragmenteerd qua focus (Ping et al., 2018) en richt zich vaak op meer traditionele benaderingen van de professionele leerbehoeften van lerarenopleiders in het hoger onderwijs (bv. Czerniawski et al., 2016).

→ **Beperkte literatuur over wat boundary crossing instituutopleiders zouden moeten leren:**

- grenzen overbruggen omvat vier leermechanismen: identificatie, coördinatie, reflectie en transformatie (Bakker & Akkerman, 2016)
- instituutopleiders moeten in staat zijn om grenzen te herkennen, op te zoeken, waarderen en gebruiken (Fortuin et al., 2020)
- instituutopleiderschap vraagt om een 'mindshift' (WPL, 2022) en focus op het leerproces van studenten in plaats van het curriculum (Timmermans, 2022)

Theorie (3)

Hoe leren ‘boundary crossing instituutsopleiders’

De natuurlijke reactie van veel mensen is om spanningen te vermijden, waardoor ze geneigd zijn om grensconflicten uit de weg te gaan (Fortuin et al., 2020).

- Faciliteer dialoog met voldoende tijd en ruimte, focus op de mindshift van instituutsopleiders (WPL, 2022).
- Lerarenopleiders willen actief en onderzoekend leren, bouw voort op de eigen ervaringen en faciliteer uitwisseling en samenwerking (van Veen et al., 2010).
- Instituutsopleiders leren bij voorkeur informeel door uitwisselen en experimenteren, maar ook steeds meer door praktijkgericht onderzoek (Kools & Koster, 2016).
- Leer instituutsopleiders om te werken met “boundary/shared objects” en deze ook zelf te ontwikkelen (Dingshof et al., 2023).

Organisaties moeten boundary crossers specifiek noemen, faciliteren en waarderen voor het bouwen van bruggen (Kluijtmans, 2019).

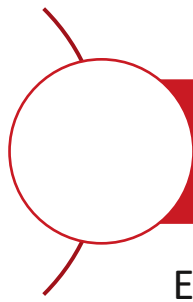
Onderzoeksvraag

Welke 'design principes' van professionaliserings-trajecten ondersteunen instituutsopleiders om het leren van studenten in de leercontexten van het instituut en het werkveld te verbinden?

Drie professionaliseringstrajecten

Naam	Deelnemers	Bijeenkomsten	Topics
1. PIONiers	Instituutsopleiders * vaste groep	4 x 3 uur + huiswerk	Leervragen/-doelen van deelnemers
2. VONC (<i>Verbinden, Ontmoeten, Netwerken, Creëren</i>)	Instituutsopleiders + schoolopleiders * variabel per sessie	4 x 3 uur	Variabele onderwerpen: lesson study, formatief evalueren, assessment, etc.
3. Driehoeksgesprekken	Instituutsopleiders + schoolopleiders + studenten * vaste groep	4 x 3 uur + huiswerk	Samenhangend curriculum

Onderzoeksopzet

Exploratieve benadering

Cyclus 1: **EXPLORATIE**

- Open observaties: professionaliseringsbijeenkomsten sessie 1
- Reflectieve dialoog: facilitators en programmaleiders, 'lessons learned'
- Literatuur: achteraf ter onderbouwing van de gevonden design principes

Cyclus 2: **FOCUS**

- Gerichte observaties: professionaliseringsbijeenkomsten sessie 2 en 3
- Evaluatieve vragenlijst: deelnemende instituutsopleiders, tops & tips
- Reflectieve dialoog: facilitators en programmaleiders, 'lessons learned'

Cyclus 3: **VERDIEPING**

- Gerichte observaties: professionaliseringsbijeenkomsten sessie 1, 2 en 3
- Reflectieve dialoog: facilitators, nabespreken observaties
- Evaluatieve groepsgesprekken: deelnemende instituutsopleiders, tops & tips
- Peer feedback: instituutsopleiders, schoolopleiders, docenten, onderzoekers (ATEE, EAPRIL, Velon)

Voorlopige resultaten

Voorwaardelijk

- Informatie: duidelijkheid, wat/waar
- Facilitering: tijd en ruimte

Kennis

- Theorie: werkplekleren, boundary crossing
- Praktijk: beleid/visie partnerschap

Ontwerp

- Samenwerking instituuts- en school-opleider: voorbereiding én uitvoering
- Aansluiten bij deelnemers: zorgen, behoeften
- Variatie/differentiatie: input en co-creatie

Sessies

- Ontmoeting: heterogeen groeperen, (oefenen) dialoog
- Mindshift: van wij-zij naar ons, nieuwe rol
- Gelijkwaardigheid: bereidheid om te leren, oordeelloze attitude
- Exploratie in praktijk: uitnodiging, kleine interventies/acties

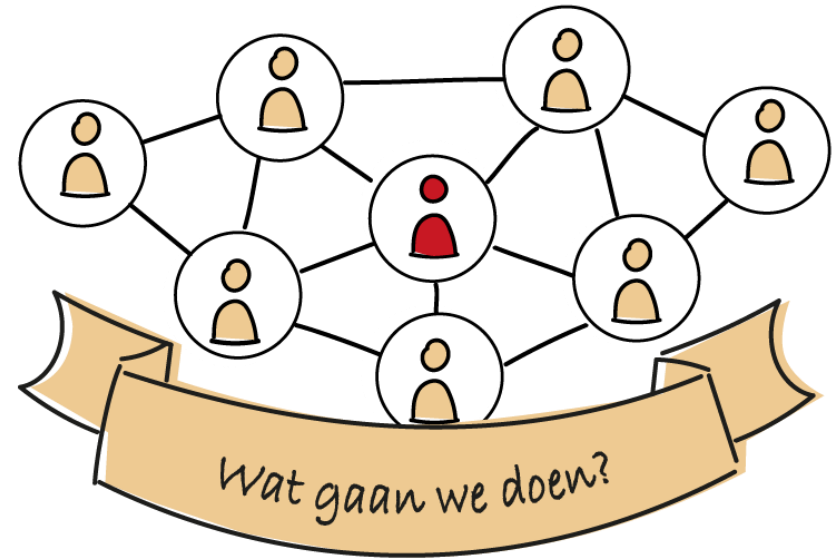
Gemakkelijker gezegd dan gedaan...

Voorwaardelijk

- Informatie: duidelijkheid, wat/waar
Toenemende regelgeving dataprotectie; snel veranderende informatie, alle deelnemers bereiken
- Facilitering: tijd en ruimte
Uren voor instituutsopleiders, maar niet voor schoolopleiders; (over)volle agenda's, bereiken partners verder van instituut, terughoudendheid online samenwerking

Kennis

- Theorie: werkplekleren, boundary crossing
Prioriteren andere (vak)inhouden, overvolle roosters in professionaliseringsweken
- Praktijk: beleid/visie partnerschap
'Tijgers in een kooi', behoefte aan herhaling vs. continue verandering, overdracht vs. dialoog

Wat puzzelt?

Eenzijds:

- Waardering instituutsopleiders
- Professionalisering op behoeften
- Verrijking heterogene groepen (met name studenten)

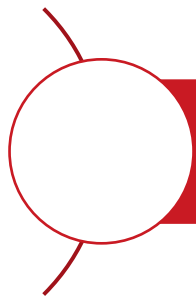
Anderzijds:

- Eenzijdige benadering van instituut naar scholen, diepgewortelde mindsets
- Focus op “administratie” in plaats van inhoud, terughoudendheid van instituutsopleiders
- Uitdaging om nieuwe perspectieven te verkennen, ‘tijger in een kooi’
- Trage processen die veel tijd vragen

Aan de slag

1. Noteer hoe in jouw partnerschap instituutsopleiders worden geprofessionaliseerd; geef aan of de scholing in 1, 2 of 3 punten van de driehoek wordt georganiseerd
2. Wissel uit met een buur; wat kun je van elkaar leren?
3. Verzamel do's & don'ts door "extremen" te bespreken; noteer deze op memo's

Afronding (datverzameling)

-
-
-
-
-
-
-
-
-

Literatuur (1)

- Bakker, A., & Akkerman, S. (2016). Het leerpotentieel van grenzen: Een theoretische basis. In A. Bakker, I. Zitter, S. Beusaert, & E. deBruijn (Eds.), *Het leerpotentieel van grenzen: Opleiden en professionaliseren in de beroepspraktijk* (pp. 9-26). Koninklijke Van Gorcum BV.
- Czerniawski, G., Guberman, A., MacPhail, A., & Vanassche, E. (2016). Identifying school-based teacher educators' professional learning needs: An international survey. *European Journal of Teacher Education*, doi: 10.1080/02619768.2023.2251658
- Dengerink, J., Lunenberg, M., & Kools, Q. (2015). What and how teacher educators prefer to learn. *Journal of Education for Teaching*, 41(1), 78-96.
- Dingshoff, M., Nieman, E., & Boonen, A. (2023). *Boundary crossing: Grenzen overbruggen in de interprofessionele samenwerking tussen school, kinderopvang en welzijnswerk*. Hogeschool Utrecht, Kenniscentrum Sociale Innovatie.
- Fortuin, K., Post-Uiterweer, N., Gulikers, J., Oonk, C., & Tho, C. (2020). *Training students to cross boundaries between disciplines, cultures, and between university and society: Developing a boundary crossing learning trajectory*. Training students to cross boundaries between disciplines, cultures, and between university and society: Developing a boundary crossing learning trajectory — Research@WUR
- Henderson, M., Selwyn, N., & Aston, R. (2015). What works and why? Student perceptions of 'useful' digital technology in university teaching and learning. *Studies in Higher Education*, 42(8), 1-13.
- Kleine Deters, B., Kans, K., & Wagemakers, S. (2022). *Welke competenties van (werk)begeleiders in hybride leeromgevingen dragen bij aan de ontwikkeling van mbo-studenten?* <https://wij-leren.nl/competenties-werkbegeleiders-hybride-leeromgevingen-mbo.php>.
- Kluijtmans, M. (2019). *Leren verbinden: Het opleiden van bruggenbouwers* [Lectorale rede]. (3) (PDF) Inaugural lecture 15 feb 2019 chair Education to connect Science and Professional Practice ("Leren verbinden: het opleiden van bruggenbouwers", Dutch) (researchgate.net)

Literatuur (2)

- Kools, Q., & Koster, B. (2016). Hoe blijf je als lerarenopleider in ontwikkeling? In G. Geerdink & I. Pauw (Eds.), *Kennisbasis lerarenopleiders – katern 1: De lerarenopleider*. Velon.
- Nieuwenhuis, L., Hoeve, A., Nijman, D., & van Vlokhoven, H. (2017). *Pedagogisch-didactische vormgeving van werkplekieren in het initieel beroepsonderwijs: Een internationale reviewstudie*. HAN Kenniscentrum Kwaliteit van Leren.
- Ping, C., Schellings, G., & Beijaard, D. (2018). Teacher educators' professional learning: A literature review. *Teaching and Teacher Education*, 75, 93-104.
- Timmermans, M. (2022). *Samen Opleiden op zijn kop: Lectorale rede* [Lectorale rede]. Marnix Academie.
- van Veen, K., Zwart, R., & Meirink, J. (2010). *Professionele ontwikkeling van docenten: Resultaten van een PROO-reviewstudie* [Paper presentatie]. Onderwijs Research Dagen, Enschede, Nederland.
- Virtanen, A., Tynjälä, P., & Eteläpelto, A. (2014). Factors promoting vocational students' learning at work: Study on student experiences. *Journal of Education and Work*, 27(1), 43–70.
- Werkgroep Professionalisering Lerarenopleiders (WPL). (2022). *Professionalisering van lerarenopleiders met het oog op flexibilisering: Huidige en gewenste situatie*. Vereniging Hogescholen.
- White, L., Timmermans, M., & Dickerson, C. (2020). Learning from stories about the practice of teacher educators in partnerships between schools and higher education institutions. In A. Swennen & E. White (Eds.), *Being a teacher educator: Research informed methods for Improving practice* (pp. 126-141). Routledge.